

Publié par: (Izdavač):
Editions du Titre
47 bis Avenue de Clichy
75017 Paris

Imprimé par:
Repro Systèmes
10, rue d'Alsace
78200 Mantes la Jolie

Copyright @ 1998, by Editions du Titre

ISBN: 2-907324-13-6

Sadržaj

Predgovor	
Dr Selimir Govedarica: Savesnost u radu i nacionalizam	5
Uvodna reč	
Dr Vladeta Vučković: U ime ljubavi medju ljudima...	8
Poglavlje I	17
Odgovor na kritike dr Životija Djordjevića	21
A- Neke od grešaka, netačnosti, nerazumevanja, neznanja, podmetanja, protivurečnosti...	21
B- Važnost proračunavanja "demografskog skoka"	45
Poglavlje II	
Kako je dr Životije Djordjević izračunao ljudske gubitke Jugoslavije u Drugom svetskom ratu	51
A- Demografski gubici: "nerodjeni zbog ratne situacije"	52
B- Demografski gubici: "proterani ili odbegli"	53
C- Demografski gubici: "stvarni ljudski gubici"	54
1- Problem raspodela stanovništva iz popisa 1931. po narodnosti i po republikama u granicama Druge Jugoslavije	56
a- Zašto postoje izvesne razlike izmedju Žerjavićevih i mojih brojeva po narodnosti i po republikama?	60
b- Zašto su rezultati razvrstavanja stanovništva kod Djordjevića i mene nasuprot osetno različiti.	61
c- Koja je raspodela jugoslovenskih naroda kod Djordjevića?	62
d- Zašto postoje takodje razlike po popisu 1931. godine za pojedine republike i unutar nje za neke narodnosti (sve to u granicama Prve Jugoslavije), kada uporedimo brojeve izmedju mojih i Djordjevićevih?	65
2- Problem faktora čistog prirodnog priraštaja	69
a- Koji su faktori stope rasta za period 1931-1941?	69
b- Koji su faktori rasta za period 1941-1948?	73
3- Problem "demografskog skoka posle Prvog svetskog rata"	75

Poglavlje III	
Zaključak o knjizi dr Životija Djordjevića	83
A- Isticanje nepostojećih pogreški	84
B- Upotreba insinucije	88
C- Koliko je bilo žrtava u jasenovačkom logoru	90
D- Ustaški genocid i njegov uticaj na događaje od 1991	92
E- Koji bi bio precizniji sud Djordjevićeve knjige	93
F- Da li je Djordjević ipak nešto pozitivno doprineo u njegovim kritikama	95
G- Koja je odgovornost akademika Vasilija Krestića	99
H- Koji je doprinos dr Životija Djordjevića problemu gubitaka	100
Poglavlje IV	
O nekim argumentima i brojevima gubitaka na koje smo nailazili ili na koje sve češće nailazimo ovih dana	103
A - Reakcija na moju knjigu u zemlji	104
B - Reakcija na moju knjigu u emigraciji	104
C - Razni drugi argumenti protiv mojih proračunavanja	107
D - O "smanjivanju" broja žrtava	108
E - O jednoj od poslednjih studija po problemu broja žrtava	110
F - O nekim kritičkim primedbama povodom moje studije ili stava	111
G- O jednoj interesantnoj kritici povodom moje knjige	116
H- Koji su rezultati posebnog poimeničnog popisa iz 1964. godine	117
Poglavlje V	
Principi koji su me vodili u radu na problemu ljudskih gubitaka u Jugoslaviji za vreme Drugog svetskog rata	125
A- Ne postoji apsolutna istina o broju žrtava...	126
B- ... ali ima mesta relativnoj istini	126
C- Granice verodostojnosti brojeva	127
D- Važan statistički dokumenat: nemačka obrada 1931. popisa	129
E- Proračunavanje žrtava sve do 15. marta 1948. godine	131
F- Važnost stope prirodnog priraštaja za period 1941-1948.	132
Popis Priloga	141
Beleške o piscima	143

Predgovor

Savesnost u radu i nacionalizam

U oktobru mesecu 1997. godine izašla je u Parizu knjiga "Le livre noir du communisme; crimes, terreur, repression" (Crna knjiga komunizma; zločini, teror, kolektivno kažnjavanje) (1). Studiju su radili šest iskusnih i poznatih istoričara. Već pre pojavljivanje knjige započeta je žestoka polemika između saradnika povodom dve tačke. Na prvom mestu autori dva najobimnija priloga nisu hteli da se zajedničko delo pojavi pod naslovom koji je postojao u ugovoru sa izdavačem: "Zločini komunizma" pošto bi on dao njihovom radu politički prizvuk. Drugi deo polemike se je ticao poistovetavanja koje je autor uvoda - isto tako saradnik dela - napravio između komunizma i nacizma. Naime gornji saradnici smatraju da je nacizam, uprkos mnogih sličnosti, posebna materija za proučavanje, te da se ne može studirati istom metodologijom. Ali ako je ovo bio i ostao povod polemike, ista pokazuje sve što više traje da autori nisu uspeli čak ni da tačno odrede šta je predmet njihovih istraživanja ma da taj predmet izgleda svima potpuno jasan jer se radi o komunizmu.

Ova polemika - koja još nije završena - ilustruje kako, veoma oprobani istraživači, mogu da se nadju u situaciji gde se tek na osnovu njihovih objavljenih radova mogu da se konstatuju brojni nedostaci. U slučaju koji smo opisali, ne radi se nikako o nekoj namernosti (skrivanje činjenica, njihovih iskripljavanjima, primeni neke zastranjenosti itd.), već jedino o činjeničnom stanju, rodjenom iz nedovoljne pažnje prilikom određivanja naslova naučnog rada, kod primene iste metodologije na dva skoro ista, a u stvari različita, objekta, u momentu označavanja materije za analizu itd. Pored ovih primedbi postoje

naravno i niz drugih.

Ni ova polemika ni njen sadržaj nisu ništa izuzetno. U svim naukama o čoveku - sociologiji, istoriji, antropologiji, etnografiji, demografiji itd - uplitanje politike, problemi metode, skretanja sa projektovanog objekta analize na analizu sasvim drugog objekta itd. su česti do te mere da tri francuska sociologa, u njihovom udžbeniku o sociologiji, govore o njenoj "maniji metodologije", a potom pišu povodom rada sociologa:

"Tačnije, moguće je da se vidi koliko odnos koji bilo koji sociolog gaji naspram slike naučnosti svoje sopstvene prakse duguje sveopštem polju u kome se otelotvoruje: njegova nauka, brižna da bude priznata kao naučna, je sklona da se stalno pita da li su uslovi njene sopstvene naučnosti zadovoljavajući te da u tom, strahom prožetom traženju, ispituje kakvo bi se dodatno osiguranje moglo još pridodati, sve računajući već na predusretljivost najvidnijih, i često najnevinijih, znakova naučnog legitimiteta. To nije slučajno ako, kao što je to rekao Poankare (Poincaré), nauke prirode razlažu nadugačko o svojim rezultatima a nauke o čoveku o svojim metodama" (s. 97) (2).

Pominjanje u Predgovoru rada dr Bogoljuba Kočovića o žrtvama koje je Drugi svetski rat izazvao u Jugoslaviji ove polemike hoće da ukáže da je za svaki naučni rad problem strogog poštovanja svih metodoloških zahteva isto toliko važan kao i materija koja će se putem tih metodologija ispitati. Rasprava o metodama je čak mnogo važnija nego li učinjena analiza jer je analiza u stvari samo, može se reći, prosta primena metodoloških odluka, dok ove iste sačinjavaju upravo stvaralačko jezgro studije.

U najvećem broju naučnih radova ova zebnja da se odgovarajuća metodologija primeni sa svom strogošću čini sastavni deo deontologije njihovih tvoraca. Otuda i ma da je problem metodologije neobično važan, primeri su retki gde je način rada jedne studije postao predmet jednog novog naučnog rada. Naime, bio koji naučnik, držeći do svog ugleda, ne dopušta - sem slučajnosti - da počini metodološke propuste jer zna da će

po tome pre svega biti ocenjivan. Sa tekstom na koji se osvrće dr Bogoljub Kočović ova briga nije bila u prvom planu te je otuda bilo nužno, a videćemo odmah koji se razlog još uz to nadodaje, ukazati na more nenaučnih propusta koji u njemu postoje.

Metodološki propusti nisu bili, kao što je rečeno, jedini povod rada dr B. Kočovića.

Dr Bogoljub Kočović nije pomenuo - jer mu se činilo da bi to bilo samohvalisanje - da je njegov tekst ustvari branjenje ugleda naučnih radova izkazanih srpskim jezičnim izrazom.

U uslovima bezobzirnih političkih borbi, takve kakvi su danas u svetu, a naročito povodom naučnog ispitivanja osetljive materije kao što su to ljudski gubici u Drugom svetskom ratu, svaki propust se odmah nemilosrdno koristi na štetu nacionalne zajednice kojoj autor rada pripada. U trenucima kada se na sveopštem srpskom prostoru, nakon teških ljudskih žrtvovanja, renesansa Srba postavlja kao neophodna, važno je uočiti na kakav original način dr Bogoljub Kočović daje po drugi put svoj doprinos tom ozdravljenju.

Dr Bogoljub Kočović, ispitujući, sa duhom pedagoga, rad dr Životija Djordjevića, odbijajući da udje sa njim u polemiku oko neprijatnih primedaba na ličnom planu, vraćajući se sa izuzetnim strpljenjem po drugi put na ljudske gubitke Jugoslavije u Drugom svetskom ratu, na tu veoma važnu ali u isto vreme veoma teško obradljivu materiju, pokazuje da je savesnost u radu ipak crta karaktera Srba.

Pariz; maja 1998

Dr Selimir Govedarica

(1) Izdavač dela, koje broji 848 strana, je R. Laffont.

(2) Bourdieu P., Chamboredon J. - C., Paseron J.; -C., 1980, *Le métier de sociologue*, Paris, ED. Mouton Editeur, 359 s.